

Samrådsredogörelse

Detaljplan för område invid Greken 1, Blackeberg

2:1 och 3:1 i stadsdelen Blackeberg,

Dp 2015-11045

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund.....	2
Förslagets syfte och huvuddrag.....	2
Hur samrådet bedrivits.....	3
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets	
ställningstaganden.....	3
Allmänt om samrådet och planprocessen.....	3
Allmänt om förslaget och utvecklingen	4
Arkitektur och gestaltning	5
Kulturmiljö	7
Olägenheter för grannar	8
Parker och grönområden	9
Gator och trafik	10
Samhällsservice.....	12
Hälsa och säkerhet	12
Teknisk försörjning.....	13
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	15
Föreslagna förändringar.....	16
Inkomna synpunkter	16
Statliga och regionala myndigheter och förbund	16
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	18
Övriga remissinstanser	20
Sakägare enligt fastighetsförteckning	21
Övriga, ej sakägare	24

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra en komplettering av befintlig bebyggelse med tre nya bostadshus med ca 95 hyreslägenheter samtidigt som det omkringliggande parkstråkets karaktär, funktion och centrala trädbestånd bevaras. Byggherre för planen är AB Svenska Bostäder.

Planförslaget sändes ut på samråd 2016-08-16 – 2016-09-13. Under samrådet har totalt 19 yttranden från remissinstanser och 141 synpunkter från sakägare och boenden inkommit, vissa som del i en gemensam skrivelse med flera namnunderskrifter.

Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget men enstaka framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller dagvattenpåverkan, parkeringsfrågan, anslutningen till befintlig bebyggelse samt andelen hårdgjorda ytor.

De flesta synpunkterna från sakägare och övriga boende innehåller synpunkter på att det redan byggts för mycket i området, att själva planområdet inte bör bebyggas, att planerade byggnader bör ges mindre inverkan på befintlig bebyggelse, att mindre naturmark bör tas i anspråk samt att parkeringssituationen i området kräver större parkeringstal.

Med anledning av de yttranden som framförts under samrådet har projektets dagvattenpåverkan och parkeringsfrågan utretts vidare inför granskningen. Kontoret föreslår att förslaget i övrigt bibehålls. Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och vidarestuderas i det fortsatta arbetet, men att fortsatt förtätning i Blackeberg noga bör bedömas utgående från en helhetssyn.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Planens huvudsyfte är att komplettera befintlig bebyggelse med tre nya bostadshus för ca 95 lägenheter samtidigt som det omkringliggande parkstråkets karaktär, funktion och centrala trädbestånd bevaras. En förutsättning för bebyggelsen är att alla byggnader förses med ett underliggande parkeringsdäck.

Terrängen mellan och kring huskropparna ska mjukt ansluta till omgivande terräng och gård utan stödmurar eller större hårdgjorda ytor. Målsättningen är att skapa en så varsam byggnadsplacering som möjligt för att minimera ingreppen i den starkt kuperade

terrängen samt att anpassa byggnadernas volymer och gestaltning till den omkringliggande, kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen.

Byggnadernas typologi, skala och gestaltning utgår från närliggande bebyggelses huvuddrag. Byggnaderna är även uppdelade i olika volymer med skilda kulörer, som samspelar med närliggande bebyggelse. Projektet ska bidra till ett tryggare gångstråk och en socialt hållbar närmiljö genom att utpekade otrygga delar av parkstråket bebyggs och delar av bottenvåningarnas fasader mot gata och parkstråk öppnas och förses med entréer.

Gångvägens entré från Björnsonsgatan är viktig att bevara fri från bebyggelse, då denna utgör ett brett, samlande parkstråk mot Blackebergsstråket. Då planområdet ligger på gångavstånd till både tunnelbanestationen Islandstorget och Blackeberg är de lokala gångvägarnas trygghet av central betydelse.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2016-08-16 – 2016-09-13. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, i Fyrkanten samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i Bromma tisdagen den 16 augusti 2016. Samrådsmöte hölls 2016-08-22 i Bromma medborgarkontor/bibliotek där ca 40 personer närvarade.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om samrådet och planprocessen

Inga yttranden från remissinstanser har innehållit synpunkter på samrådstid eller planprocessen.

Ett fåtal synpunkter från sakägare och boende har framförts om bristande kommunikation från fastighetsägaren inför samråd. Boende i området skall inte ha underrättats rörande samrådsmötet den 22 augusti 2016, utan endast fått kännedom genom annonseringen i lokala tidningar.

Ett fåtal synpunkter från sakägare och boende påpekar att samrådsbrevet angav ett tvetydigt datum för när synpunkter skulle skickas in. Samrådsbrevet angav fredagen den 13 september 2016, men borde ha angett antingen tisdagen den 13 september eller fredagen den 16 september.

En enskild synpunkt anser ytterligare att en miljökonsekvensbeskrivning bör upprättas då förslaget påverkar miljö och kulturarv vilket innebär att ärendet sålunda inte är kan hanteras med standardförfarande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Från stadsbyggnadskontorets sida har ärendet kommunicerats utifrån gängse planprocess. Hyresgäster och övriga boende i området informeras normalt om samråd endast via kungörelse, medan sakägare får enskilda brev. Berörda hyresgäster i kv. Greken 1 har informerats av byggherren på ett hyresgästmöte.

Det är olyckligt att veckodagen för sista inskickande av synpunkter angetts tvetydigt, även om datumen är korrekta på de huvudsakliga plandokumenterna. Stadsbyggnadskontoret har därför tagit hänsyn till synpunkter som kommit in i ett senare skede, fram till och med måndagen den 19 september 2016.

Stadsbyggnadskontoret har bedömt att miljökonsekvensbedömning inte krävs för denna detaljplan och fått stöd för detta i länsstyrelsens yttrande. Den aktuella detaljplanen följer därför standardförfarande.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Remissinstanserna är generellt positiva till planprojektet.

Länsstyrelsen bedömer att förslaget inte strider mot allmänna intressen, under förutsättning att frågorna gällande dagvattenhantering och miljökvalitetsnormer för vatten beaktas.

Stadsmuseet anser att föreslagen bebyggelse kan vara möjlig i området, men har synpunkter på markbehandlingen.

Skönhetsrådet bedömer att bevarandet av parkmarken i mitten av planområdet är en riktig prioritering, men föreslår en ändring av typologin för de norra husen.

Miljöförvaltningen bedömer att de tidigare utpekade, viktigaste frågorna, dvs. omhändertagandet av befintlig vegetation samt störningar under byggtiden har utretts tillfredsställande.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig i huvudsak positiv till planförslaget, som ger ett värdefullt tillskott av lägenheter i ett centralt och kollektivtrafikhärläge.

Trafikkontoret är positivt till förtätning i detta kollektivtrafikhärläge.

Enstaka synpunkter från sakägare och boende är positiva till att området bebyggs med nya bostadshus. Det stora flertalet är negativa till förtätningen och anser att det redan har byggts för mycket i området samt att viktiga natur- och kulturvärden riskerar förloras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Grunden för Stadsbyggnadskontorets beslut att pröva nya bostadshus i detta läge utgår från platsens förutsättningar; det kollektivtrafikhärläget, platsens relativa gleshet och outnyttjade delar samt det stora bostadsbehovet i Stockholm.

Kontoret är medvetet om att det skett många förtätningar längs Björnsonsgatan, vilket påverkar de boendes trivsel, men anser att denna komplettering är möjlig med ett bevarande av områdets karaktär och parkstråkets användning. En förutsättning är dock ett tydligt ställningstagande till det stora samlande parkstråket i mitten samt krav på underliggande parkering, så att det allmänna parkstråkets funktion och karaktär bibehålls.

Arkitektur och gestaltning

Miljöförvaltningen har gjort en sammanvägd bedömning av antal bostäder i ett kollektivnärläge och detaljplanens påverkan på naturmarken och önskar en utredning om att höja lamellhuset med ytterligare en våning för att möjliggöra flera bostäder samt en ändring av takformen för att möjliggöra solpaneler.

Bromma stadsdelsnämnd anser att det är viktigt att den nya bebyggelsen utformas med hög kvalitet och ges en anpassad utformning till intilliggande bebyggelse.

Stadsmuséet anser att föreslagen bebyggelse kan vara möjlig i området under förutsättning att byggnaderna har förgårdsmark och ställs direkt i naturmarken utan hårdgjorda ytor. Man ifrågasätter de underliggande garagen som ger både infarter och hårdgjorda ytor.

Skönhetsrådet anser att punkthusen både av stadsbildsskäl längs Björnsonsgatan och av respekt för närheten till bebyggelsen längs Holbergsgatan bör ersättas av en lamell.

I ett flertal synpunkter från sakägare och övriga boende framförs att den föreslagna planen inte följer Blackebergs helhet. Synpunkterna påtalar att lamellhusets utformning och byggnadsstil avviker från befintlig, att punkthusen hamnar för nära befintlig bebyggelse och att bebyggelsen medför mer hårdgjorda ytor. Det påpekas även att vissa illustrationer inte beskriver hur tätbebyggt området blir, då pågående bebyggelse i närheten inte syns i delar av bildunderlaget.

Enstaka synpunkter anser att bebyggelsen är för hög i jämförelse med befintliga byggnader. *En synpunkt* ställer sig frågande till varför man valt att förlägga lamellhusets balkonger mot gården och inte gatan, då detta skapar ett mindre avstånd mellan befintlig och planerad bebyggelse.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har utrett möjligheten att bebygga den norra delen av planområdet med motsvarande antal lägenheter i lamellhus, men kommit fram till att detta inte är möjligt med ett bevarande av en tydlig allmän parkdel, vilket är en gemensamt fastslagen målsättning i projektet.

Att minska projektet till endast ett lamellhus i den norra delen och bevara parkstråket skulle i sin tur innebära att en tredjedel av de planerade bostäderna försvinner, vilket inte är möjligt ur fastighetsekonomisk synpunkt, då de underliggande garage-lösningarna som förutsätts är dyra att bygga.

Sammantaget bedöms därför de föreslagna punkthusen som den bäst anpassade lösningen för planrådets norra del. Högre hus har en större påverkan på omkringliggande bebyggelses skuggning och utsikt, men bevarar å andra sidan en större andel natur- och parkmark. Även slagskuggans storlek är mindre och rörligare än på ett långt lamellhus. För närliggande bebyggelse ger punkthusen även större siktlinjer mellan husen. Gällande detaljutformningen av balkonger och byggnader är detta en bygglovsfråga.

Projektet medför en viss ökning av hårdgjorda ytor vid de båda infarterna och entréer, men dessa områden har minimerats. Den gröna karaktären ska bevaras med en bred förgårdsmark, gröna gårdar och en naturlig anslutning till omgivande terräng. Även i placeringen av byggnadsvolymer har parkstråk, värdefull vegetation och siktlinjer bevarats så mycket som möjligt.

Miljöförvaltningens fråga om en höjning samt ändring av takformen har utretts. Detta är inte möjligt då en högre volym skulle påverka gatubilden och dess kulturhistoriska värden alltför negativt. Byggnadshöjderna har definierats utifrån den omkringliggande bebyggelsens höjder, där punkthusen relaterar till befintliga punkthus och lamellhuset redan är något högre än närliggande lamellhus på grund av en souterrängvåning. Gällande solpanelsfrågan utgör planen i sig inte något hinder, men frågan måste prövas skilt i bygglov.

Stadsbyggnadskontoret har sett över bildmaterialet i planbeskrivningen och uppdaterat detta i den utsträckning som är möjligt. Dock ritas nya byggnader in i stadens kartor först när de är färdigställda och inmätta. Flygbilder tas endast med något års mellanrum, varför nya hus saknas i dessa underlag.

Kulturmiljö

Stadsmuséet påpekar att Blackeberg är ett område med särskilda kulturhistoriska värden. Föreslagen bebyggelse innebär en förtätning som påverkar den ursprungliga planeringen och tar viktig grönyta i anspråk. Stadsmuséet anser dock att föreslagen bebyggelse kan vara möjlig i området under förutsättning att byggnaderna har förgårdsmark och ställs direkt i naturmarken utan hårdgjorda ytor.

Skönhetsrådet anser att Blackeberg är ett område som tål att förtätas, men att de starka ideal som format tillkomsten måste respekteras. De punkthusgrupper som gränsar till området bedöms vara tydligt avslutade. Den föreslagna lamellen påvisar en god förståelse för Blackebergs grammatik och välgestaltade vardaglighet. Rådet önskar att även den norra delen av planförslaget utförs med utgångspunkt i lamellens skala och uttryck.

Ett flertal synpunkter från sakägare och boende anser att den föreslagna planen inte fungerar med Blackebergs kulturhistoriska miljö. Den ursprungliga intentionen att integrera bebyggelsen i naturen bedöms fallera, vilket medför en negativ påverkan på områdets kvaliteter. Ett fåtal synpunkter påpekar att fastigheterna omkring planområdet är av särskilt kulturhistoriskt värde.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Värdebärande karaktärsdrag i Blackeberg har bedömts utgöras av en tydlighet i byggnadstypologin och den övergripande strukturen med hus i parkmiljö samt det omsorgsfulla mötet mellan bebyggelse

och naturmark. Även den aktuella detaljplanen strävar till att fylla dessa krav.

Det underbyggda garaget krävs för att kunna uppnå stadens riktlinjer för parkering och kommer därför att medföra vissa hårdgjorda ytor. Mängden hårdgjord yta har dock minimerats genom att komprimera och samutnyttja de ytor för infart, branduppställningsplats mm. som behöver vara hårdgjorda.

Olägenheter för grannar

Bromma stadsdelsnämnd anser att de nya byggnaderna kommer att påverka de boendes sikt varför det är önskvärt att staden i möjligaste mån söker minimera denna påverkan.

Många synpunkter från sakägare och boende menar att de nya byggnaderna kommer att bidra till ökad insyn, förlorad utblick samt omfattande skuggning av deras fastigheter. Ett antal synpunkter påtalar att solskuggningen är allt för omfattande och att man bör göra förtydligande studier på hur detta kommer att påverka.

Några synpunkter anser att förslaget innebär en kraftigt begränsad gårdsyta samt att allt för många skall dela på denna. En synpunkt anser att man bör komplettera bildmaterialet och visa hur punkthusen upplevs från bakomliggande bebyggelse.

Ett flertal synpunkter från sakägare framhåller att den nya bebyggelsen kommer att innebära en olägenhet samt ekonomisk förlust för den egna bostadsrättsföreningen och menar att man kan tvingas begränsa sin innergård för att denna ej ska användas som genomfartsled.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En utveckling av Stockholm för att till skapa nya bostäder och andra verksamheter, innebär alltid konsekvenser för intilliggande bostäder och bostadsgårdar. I samrådsförslaget har därför siktlinjer, utsiktpåverkan och skuggpåverkan för befintlig bebyggelse noga studerats och en konsekvensanalys har kunnat utföras från detta.

Stadsbyggnadskontoret bedömer inte att utökade/ändrade skuggstudier skulle medföra någon tilläggsinformation som skulle ändra planprojektets förutsättningar. Man bedömer inte heller att planprojektet kommer att medföra någon större gångtrafik än gängse genom de ovanliggande bostadsgårdarna och kommer heller inte att reglera gångfarten genom kvartersområden.

Det aktuella planförslaget bedöms vara det bästa utifrån de fastställda utgångspunkterna att bevara den centrala parkmarken samt bygga ca 90 lägenheter.

Parker och grönområden

Bromma stadsdelsnämnd föreslår en upprustning av Blackebergsstråket inkluderande parkleken Blacken som kompensation för den ianspråktagna grönmarken.

Miljöförvaltningen påtalar att lämplig grönkompensation ska utredas i det fortsatta arbetet.

Ett flertal synpunkter från sakägare och boende anser att för mycket natur- och parkmark i området har tagits i anspråk för ny bebyggelse och flera befarar att det snart inte kommer att finnas tillräckliga grönytor kvar. Att flera tallar måste tas bort inom planområdet anses också olyckligt.

Ett flertal synpunkter från sakägare och boende ifrågasätter att naturmarken på planområdet upplevs otrygg, vilket framhålls av planbeskrivningen. De undrar varifrån slutsatsen kommer, då de personligen inte blivit tillfrågade kring denna plats.

Ett flertal synpunkter från sakägare och boende lyfter fram att den lugna sidan med vegetation mot Björnsonsgatan uppskattas samt att denna kvalitet är viktig för de boende. Ett fåtal synpunkter lyfter fram den öppna naturmarken mellan husen som del av ett viltstråk och vissa anser att gårdsytan är för liten för att dela med flera.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Att bevara områdets omgivande, gröna karaktär är en viktig målsättning i planförslaget. Ny bebyggelse innebär dock ett ingrepp i befintlig natur. Då de delar som bebyggs med punkthus idag huvudsakligen består av tät sly, bedömer stadsbyggnadskontoret att denna del inte används regelbundet och att bebyggelsen därför inte fråntar några centrala bruksvärden i parkstråket. Platsen för lamellhuset har i sin tur delvis redan bebyggts med en tillfällig kioskbbyggnad, vilken nu är riven samt en transformatorstation.

Den aktuella detaljplanen bevarar de centrala delarna av parkområdet, som både används i större utsträckning och har högst ekologiska värden, dvs området runt den centrala ekdungen. Den ekologiska utredningen av planområdet som genomförts påvisar inga viltkorridorer, viktiga passager eller unika lekplatser för djurbeståndet.

Inom planprojektet har man även utrett trädens placering, status och värde samt utvärderat behov av kompensation pga. förtätningen. Ett flertal träd, främst tallar, kommer att försvinna i samband med bebyggelsen, men då det kvarvarande planområdet omfattar ca hundra träd bedöms värdet av de träd som försvinner inte överstiga nyttan av den nya bebyggelsen.

Som grönkompensation för ianspråktagen parkmark kommer åtgärder i del av Blackebergsstråket att göras. Utgångspunkten är framtagna i det parkprogram som gjordes i samband med detaljplaner för programområde Blackebergsvägen. Åtgärderna kommer att preciseras i samråd med stadsdelen. Antagandet om parkområdets upplevda otrygghet utgår från programarbetets områdesanalys, som utpekat detta som en otrygg del av i området.

Gator och trafik

Biltrafik

Flertalet synpunkter från sakägare och boende innehåller en oro för ökade trafikproblem pga. fler boenden och bilar i området, särskilt längst Björnsonsgatan. Några synpunkter anser att vägunderlaget i området har utsatts för ett stort slitage i och med den ökade trafikmängden. En synpunkt är skeptisk till idén om bilpooler och anser att detta inte skulle fungera i området.

Parkering

Bromma stadsdelsnämnd påtalar att den senaste tidens förtätning har lett till en brist på parkeringsplatser i området samt att detta måste belysas och hanteras.

Trafikkontoret anser att parkeringstalet 0,4 kan kräva ett högre cykeltal.

Många synpunkter från sakägare och boende uttrycker att parkeringssituationen i området är mycket ansträngd och befaras bli värre i och med att fler boende tillkommer.

Ett flertal synpunkter anser dessutom att parkeringstalet för den planerade bebyggelsen är alldeles för lågt och inte kommer att klara behoven.

Gång- och cykeltrafik

En synpunkt från en sakägare undrar hur befintlig asfalterad gångväg vid Engelsmannen 5 ska anslutas till den nya sträckningen i parkmarken, då den i plankartan ser ut att få ett abrupt slut.

Kollektivtrafik

Några synpunkter påtalar att tunnelbanan i dagsläget är överbelastad och befärar att situationen förvärras med förslaget, då fler boende kring stationen tillkommer.

Tillgänglighet

Stadsbyggnadsnämndens råd för funktionshindersfrågor anser att försök borde göras att inrymma ett grovsoprum i lamellhuset.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret är medveten om att parkeringssituationen i Blackeberg är ansträngd, vilket delvis beror på att parkeringstalen hade helt andra förutsättningar på 1950-talet, då området bebyggdes. Eftersom gatuparkeringen idag är kostnadsfri, har en del av parkeringen i de nybyggda bostadshusen flyttat ut på gatan, vilket förvärrar situationen. Vid en reglering av gatuparkeringsavgifterna kommer problemet sannolikt att minska.

Aktuellt planprojekt ska lösa parkeringen för de tillkommande bostäderna i aktuellt planprojekt. Det finns därför inte möjlighet att inom planprojektet lösa parkeringsproblem utanför planeområdet. Parkeringstalet för bilar i förslaget ligger i linje med gällande politiska riktlinjer om gröna parkeringstal, där enskilda p-platser kommer att kompletteras med bl.a. bilpool och flera cykelplatser.

En dialog kring cykeltal har förts mellan stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret. Cykeltalet 4/100 m² BTA har utretts, men konstaterats vara omöjligt att inrymma i planen. Då det heller inte är eftersträövandsvärt att ta ytterligare parkmark i anspråk för att utöka cykelparkeringen, behålls cykeltalet på 2,5/100 m² BTA.

Ett försök att inrymma ytterligare ett grovsoprum inom lamellhuset har prövats, men inte kunnat få plats. Pga planens förutsättningar med ett stort parkområde i mitten kommer alla entréer i lamellhuset inte att kunna hålla riktlinjer för maximalt avstånd till punkthusens grovsoprum. Kontoret vill framhålla att det inte finns krav på att det ska finnas ett permanent utrymme för grovavfall i bostadshus.

Befintliga gångvägars anslutning till planområdets centrala gångväg är inte planerade att ändras. Om fastighetsägarna önskar

ändring avseende detta, diskuteras frågan skilt med de enskilda fastighetsägarna.

Allmänna gators underhåll och lokala trafikföreskrifter hanteras av trafikkontoret. Frågor kring kollektivtrafiken och dess kapacitet är Trafikförvaltningens ansvar, stadsbyggnadskontoret hänvisar därför dessa synpunkter till dem.

Samhällsservice

Bromma stadsdelsnämnd framför ett önskemål om en gruppbostad för 6 boende med heldygnsomsorg samt att ett antal lägenheter reserveras för äldre personer över 75 år. Om föreslagen förskoleutbyggnad i närområdet genomförs ses inget behov av en förskola inom detta planprojekt. Nämnden vill även framhålla behovet av fler livsmedelsaffärer och annan närservice i Blackeberg.

Ett flertal synpunkter från sakägare och boende efterfrågar hur nya förskoleplatser inom området ska lösas. Ett fåtal synpunkter påpekar behov ytterligare livsmedelsaffärer och annan service då befolkningen ökar. En synpunkt beklagar att det gatukök som var belägen inom planområdet rivits.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Gruppboendefrågan har preliminärt utretts av byggherren och har utifrån de krav som ställs på denna typ av boende inte kunnat inrymmas i punkthusens planlösningar. I lamellhuset utreds frågan vidare av byggherren. Planen utgör i sig inget hinder för olika typer av boenden, så länge denna funktion är huvudsyftet.

Skilt reserverade lägenheter för åldersgruppen över 75 år benämns som Trygghetsboende, vilket kräver funktioner som gemensamma utrymmen, en värd samt övernattningsmöjlighet. Ansvarig för stadens trygghetsboende är Micasa. Frågan ligger därför inte inom byggherrens påverkningsområde och ingår inte i planprocessen.

Behovet av förskoleplatser i Blackeberg hanteras i en skild planprocess. Angående övrig service och lokaler, kan dessa inte tillskapas inom denna detaljplan, vilken handlar om bostadsbebyggelse utanför centrumområdet. Gatuköket, som stod på tillfälligt bygglov som inte kunde förlängas, borttogs hösten 2016.

Hälsa och säkerhet

Buller och vibrationer

Ett flertal synpunkter från sakägare och övriga boende menar att boende utsatts för höga bullernivåer och skador på fastigheter i flera

år, i samband med bygget av närliggande exploatering i området. De oroar sig för att planen medför ytterligare störningar. *En synpunkt* kräver en grundlig damm- och bullerutredning.

Risk

Storstockholms brandförsvär har inte identifierat några riskkällor i närheten av planprojektet.

Flyghinder

Trafikverket konstaterar att planprojektet, på grund av att höga byggnader föreslås måste invänta LFV:s yttrande innan detaljplanen går vidare till granskningsskedet. *Luftfartsverket* påtalar att berörda flygplatser alltid ska tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har förståelse för oron kring störningar under byggtiden. Viss störning i samband med byggnationen går inte att undvika, men byggherrar och entreprenörer har gällande lagar och riktlinjer för exempelvis buller, att förhålla sig till vilka inte får överträdas. Om skador uppträder vid byggnationen av området ska i första hand byggherren kontaktas som ska undersöka källan och vidta nödvändiga åtgärder.

Gällande flyghinderfrågan har en dialog förts med Swedavia, som har gjort en preliminär bedömning av flyghinderfrågan pga punkthusen samt att området ingår i influensområdet för riksintresset Bromma flygfält. Enligt denna ska byggnaderna generellt begränsas till max 59,6 möh, men då det finns intilliggande högre byggnader så bör man kunna hävda s.k. skärmning/skuggning. varvid enstaka teknikpåbyggnader kan tillåtas vara max 63 m ö h.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, spillvatten

Stockholms vatten AB meddelar att vatten kan beredas genom anslutning till Björnsonsgatans vattenledning och spillvatten kan beredas genom anslutning till Björnsonsgatans spillvattenledning.

Dagvatten

Länsstyrelsen anser att detaljplanen bör förtydliga hur föroreningsbelastningen förändras vid ett genomförande av planen.

Regnbäddar bedöms positivt liksom övriga infiltrationslösningar. Frågan om reservering för område för dagvattenhantering i plankartan samt skötselplaner i planbeskrivningen bör bearbetas.

Stockholms vatten AB menar att hanteringen av dagvatten ska följa stadens dagvattenstrategi samt att det är viktigt att man planerar markhöjder och grönytor så att man i första kan ta hand om dagvatten inom fastigheten.

El/Tele

Ellevio AB framhåller att deras kabelstråk hamnar mycket nära eller i konflikt vid planerad bostadsbyggnad och därför behöver flyttas, förslagsvis så att det ansluter direkt från Björnsonsgatan. Därmed undviks även u-område på kvartersmark.

Skanova önskar så långt som möjligt behålla befintliga teleanläggningar i nuvarande läge för att undvika de olägenheter och kostnader som uppkommer i samband med flyttning.

Energiförsörjning

AB Fortum värme anger att det inom planområdet finns befintliga fjärrvärmeledningar.

Avfallshantering

Stockholms vatten avfall anser att det är positivt att det planeras lastzoner då parkerade bilar emellan behållare och kranbil annars hindrar tömning. I fortsatt planering önskas skild hantering av matavfall i enlighet med stadens riktlinjer.

Räddningstjänst

Storstockholms brandförsvär ser positivt på implementeringen av Tr2 trapphus men vill att planbeskrivningen tydligare anger hur tillgången till brandvatten säkerställs. Det bör även beskrivas om garagetaket avses vara körbart för tyngre räddningsfordon. Om garaget inte avses vara körbart och framkomligheten ändå kan tillgodoses, krävs att detta markeras.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Efter samråd har ett förtydligande gjorts ang. dagvattenutredningen, som beskriver föroreningsbelastningen. I planarbetet har man även utrett olika flera alternativ för dagvattenhanteringen. Planen medger att dagvattenanläggningar får anordnas utöver angiven bygggrätt, men det är en bygglovsfråga hur dessa slutligen

detaljplaneras. Enligt stadens riktlinjer krävs dock ett lokalt omhändertagande av dagvatten.

Planbeskrivningen har kompletterats med en kort redogörelse av hur tillgången till brandvatten säkerställs. Planbeskrivningen ska även förtydliga att tunga fordon inte ska kunna köra på p-däcket, vilket även är praktiskt svårt pga. nivåskillnader.

Yttrandena har skickats vidare till byggherren för kännedom.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Från de inkomna synpunkterna har intressekonflikter mellan befintlig och ny bostadsbyggelse, befintliga kulturmiljövärden och ett önskemål om högre parkeringstal kunnat identifieras. Den stora förtätningen i området har lett till ökat buller, ökade trafik- och parkeringsproblem samt minskad grönska och siktlinjer. Det är ofrånkomligt att Blackebergs förtätning har lett till ökad trafik, minskad parkering, minskade siktlinjer samt minskad grönska. Kommande förtätningar borde därför primärt granskas ur ett helhetsperspektiv, där man även utvärderar redan planerade projekt.

Målsättningen för aktuellt planprojekt är att följa de viktiga identitetsskapande karaktärsdrag i Blackeberg, såsom att tillskapa en grön förgårdsmark, följa områdets planstruktur och byggnadstypologi samt skapa ett omsorgsfullt möte mot naturmarken. Det gemensamma parkstråket lämnas fritt i mitten av planområdet, för att säkerställa dess funktion som gångstråk och allmän parkyta.

För att uppnå stadens krav på parkering krävs underbyggda garage, vilket medför vissa hårdgjorda ytor. Dessa har minimerats genom att komprimera och samutnyttja infarterna. Aktuellt planprojekt löser den egna boendeparkeringen i enlighet med nya riktlinjer. Det finns inte utrymme att lösa Blackebergs allmänna parkeringsfrågor inom detta detaljplanearbete.

Från de inkomna synpunkterna har intressekonflikter mellan önskan om bevarande av all grönska och en vilja att bebygga platsen kunnat identifieras. Björnsonsgatans gröna karaktär består av planstruktur med hus i park, dess gröna förgårdsmark samt det centrala parkstråket, omgivande naturreservat och närheten till Mälaren.

Att bevara den omgivande, gröna karaktären och de största ekologiska värdena har bedömts särskilt viktigt för planförslaget,

varför den centrala delen av parkområdet bevarats intakt. De ingrepp i befintlig natur som den nya bebyggelsen innebär bedöms inte ha någon väsentlig påverkan på parkstråkets användning. då de delar som bebyggs med punkthus främst består av tät sly och parkområdets trädrika karaktär bevaras.

En utveckling av Stockholm för att tillskapa nya bostäder och andra verksamheter, innebär alltid konsekvenser för intilliggande bostäder och bostadsgårdar. I samrådsförslaget har siktlinjer, utsiktspåverkan och skuggpåverkan för befintlig bebyggelse noga studerats. Stadsbyggnadskontoret anser att förslaget är det bästa utifrån den fastställda utgångspunkten att bevara den centrala parkmarken samt bygga ca 90 lägenheter. Ett lamellhusalternativ skulle minska antalet lägenheter med en tredjedel, vilket omöjliggör planprojektet.

Sammanfattat bedömer stadsbyggnadskontoret att förslaget kan motiveras utifrån att platsens centrala värden kan bevaras även vid en komplettering av bebyggelsen, att tillgängligheten till de nya bostäderna stöds av det kollektivtrafiknära läget samt att det allmänna intresset att bygga fler bostäder överväger de enskilda intressena.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har projektets dagvattenpåverkan, parkeringsfrågan och flyghinderfrågan studerats vidare i det fortsatta planarbetet. Kontoret föreslår att förslaget bibehålls när ovanstående frågor nu specificerats inför granskningen.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att planförslaget efter ovanstående kompletteringar/ revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2015-11045. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Planen strider inte mot de intressen Länsstyrelsen har att bevaka och bedöms inte medföra någon betydande miljöpåverkan. Ett förtydligande om att planen genomförs med standardförfarande bör inläggas. Yttrandets huvudfrågor berör dagvattenhanteringen och

kvalitetsnormerna för vatten. Man bör förtydliga hur föroreningsbelastningen förändras vid ett genomförande av planen. Regnbäddar bedöms positivt liksom övriga infiltrationslösningar. En reservation av område för dagvattenhantering i plankartan samt skötselplaner i planbeskrivningen bör bearbetas.

Luffartsverket

LFV har som sakägare av CNS-utrustning inget att erinra mot etableringen. Dock hamnar detaljområdet i skyddsområdet för Bällsta radar och enligt ICAO standarden kan man på aktuell position bygga upp till 67 möh utan att påverka radarstationen. Observera att denna höjd skall vara den högsta punkten på byggnaden inkluderat hisschakt och andra påbyggnader. LFV har inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser eller om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering.

Storstockholms Brandförsvär

I behovsbedömningen påpekade SSBF behovet av att utreda möjligheterna till alternativ utrymning samt tillgången till brandvatten inom planområdet. Den alternativa utrymningen har adresserats i planbeskrivningen. SSBF ser positivt på införandet av Tr2 trapphus. Placeringen av brandposter och eventuellt behov att komplettera dessa bör utredas i samråd med Stockholm vatten.

Det bör tas hänsyn till om garaget avses vara körbart för tyngre räddningsfordon. Om garaget inte avses vara körbart, och framkomligheten ändå kan tillgodoses, krävs att detta markeras – antingen genom tydlig skyltning alternativt att räddningsfordon hindras köra över garaget.

Inga riskkällor (farligt gods, riskfylld verksamhet, spårtrafik, översvämning, suicidrisk mm) är identifierade i närheten av planprojektet.

Trafikverket

Trafikverket har inga synpunkter på rubricerat detaljplaneförslag. På grund av att höga byggnader föreslås måste LFV:s yttrande inväntas innan detaljplanen går vidare till granskningsskedet. SSBF ser positivt på Tr-2 trapphus.

Försvarsmakten

Ingen erinran.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Lantmäterimyndigheten

Markreservaten ”g” som har olika ändamål bör skiljas åt, exempelvis g1 och g2. g-området för in-och utfart bör avgränsas. I övrigt ingen erinran.

Stadsdelsnämnden

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till planförslaget som ger ett värdefullt tillskott av lägenheter i ett centralt och kollektivtrafiknära läge. Det är viktigt att ta hänsyn till befintliga grönstråk och naturkvaliteter som finns mellan husen i planeringen. Förvaltningen önskar att man minimerar siktpåverkan för de närboende genom en anpassad utformning till intilliggande bebyggelse.

Som kompensation för den ianspråktaga grönmarken, föreslår förvaltningen en upprustning av Blackebergstråket inkluderande parkleken Blacken med dess uppskattade parkverksamhet. Det är viktigt att öka grönyrtornas attraktivitet och skapa utökade lekmöjligheter, inte minst för lite äldre barn.

Med den ökande byggnationen i Blackeberg måste konsekvenserna för kringboende, med en tilltagande brist på parkeringsplatser, skolplatser, livsmedelsaffärer och annan närservice belysas liksom hur denna brist ska kunna avhjälpas. Under förutsättning att förvaltningens föreslagna förskoleutbyggnad i området genomförs planenligt så ses dock inget behov av en förskola inom denna plan.

Förvaltningen förutsätter att tillgängligheten i olika aspekter noga beaktas i det fortsatta planarbetet. Det efterfrågas även att man utreder möjligheten att inrymma boenden för funktionsnedsatta med utvecklingsstörning eller neuropsykiatrisk diagnos i planen samt att man reserverar ett antal lägenheter i bottenvåningarna för äldre som har fyllt 75år. I övrigt förutsätter förvaltningen att tillgängligheten i olika aspekter beaktas i det fortsatta arbetet samt att riktlinjer kring utformning och implementering följs.

Miljöförvaltningen

De tidigare utpekade, viktigaste frågorna för Miljöförvaltningen har bedömts vara omhändertagande av befintlig vegetation samt störningar under byggtiden. Dessa bedöms ha utretts tillfredsställande. Lämplig grönkompensation ska utredas i det fortsatta arbetet.

Miljöförvaltningen har gjort en sammanvägd bedömning av antal bostäder i ett kollektivnära läge och detaljplanens påverkan på naturmarken och önskar en utredning om att höja lamellhuset (som redan är 4 + souterräng) med ytterligare en våning samt en ändring av takformen för att möjliggöra solpaneler samt att planen bör innehålla bestämmelse om solpaneler.

Trafikkontoret

Trafikkontoret är positivt till förtätning i detta kollektivtrafknära område. Parkeringsstalet 0,4 är relativt lågt med tanke på lägenheternas storlek, vilket kan kräva ett högre cykeltal, närmare 4/100 m² BTA.

Exploateringskontoret

Inga synpunkter.

Stockholms stadsmuseum

Blackeberg är betecknat som ett område med särskilda kulturhistoriska värden. Föreslagen bebyggelse innebär en förtätning som påverkar den ursprungliga planeringen och tar viktig grönyta i anspråk. Stadsmuséet anser att föreslagen bebyggelse kan vara möjlig i området under förutsättning att byggnaderna har förgårdsmark och ställs direkt i naturmarken utan hårdgjorda ytor. Man ifrågasätter dock de underliggande garagen som ger både infarter och hårdgjorda ytor. Stadsmuséet har ingen erinran mot förslaget, men anser att mängden hårdgjorda ytor ska minimeras.

Skönhetsrådet

Rådet anser att Blackeberg är ett område som tål att förtätas, men de starka ideal som format tillkomsten måste respekteras. I den föreslagna planen har punkthus valts i den norra delen och söder om ett separat parkstråk föreslås en lamell. Siktlinjer och värdefull parkmark i området måste värnas och därför är utgångspunkten att inte bebygga den mittersta delen riktig.

Rådet anser att punkthusen både av stadsbildsskäl längs Björnsonsgatan och av respekt för närheten till bebyggelsen längs Holbergsgatan bör ersättas av en lamell. De punkthusgrupper som gränsar till området är tydligt avslutade, och är, genom de senare tillägg av skivhus som gjorts, inte möjliga att komplettera ytterligare i samma typologi utan ett spretigt och kvalitetsförminskande resultat.

Den föreslagna lamellen påvisar däremot en god förståelse för Blackebergs grammatik och välgestaltade vardaglighet. Rådet önskar att även den norra delen av planförslaget utförs med utgångspunkt i lamellens skala och uttryck. Skönhetsrådet avstyrker föreliggande förslag till detaljplan.

Stadsbyggnadsnämndens råd för funktionshindersfrågor
Rådet förutsätter att gårdarna bakom husen blir tillgängliga utan nivåskillnader. Försök borde även göras att inrymma ett grovsoprum i lamellhuset.

Stockholm Parkering
Inga synpunkter.

Övriga remissinstanser

Stockholm Vatten AB

Vatten kan beredas genom anslutning till Björnsonsgatans vattenledning. Spillvatten kan beredas genom anslutning till Björnsonsgatans spillvattenledning. Hanteringen av dagvatten ska följa stadens dagvattenstrategi, i första hand genom lokalt omhändertagande, sedan genom fördröjning och eventuell rening på den egna fastigheten innan det leds ut till allmän dagvattenledning. Det är viktigt att man planerar markhöjder och grönytor så att man i första kan ta hand om dagvatten inom fastigheten

Stockholm Vatten Avfall

I planförslaget föreslås att avfallshanteringen ska lösas med sopkassuner invid Björnsonsgatan. Placeringen av dessa ska följa de riktlinjer som anges i ”Projektera och bygg för god avfallshantering”. Observera till exempel att behållarna ska placeras med ett säkerhetsavstånd på 2 meter vid lyft från omgivande hinder, ex fasad, belysningsstolpar, träd etc. Placeringen ska även möjliggöra snöröjning/halkbekämpning runt behållarna. Det är positivt att det planeras lastzoner då parkerade bilar emellan behållare och kranbil annars hindrar tömning. Då staden har högt ställda mål gällande ökad matavfallsinsamling bör system för detta utredas och ges utrymme i planeringen.

Ellevio AB

Åtgärder i Ellevio AB:s befintliga anläggningar görs efter beställning till Ellevio AB och bekostas av byggherren. Det finns ett kabelstråk, som enligt plankartan hamnar mycket nära eller i konflikt vid planerad bostadsbyggnad och behöver därför flyttas,

förslagsvis så att det ansluter direkt från Björnsonsgatan. Därmed undviks även u-område på kvartersmark.

AB Fortum Värme

Inom planområdet finns befintliga fjärrvärmeledningar. För att kunna planera ev. ledningsomläggningar och nya ledningsdragningar samt säkra befintlig drift med så få driftstörningar som möjligt är det bra med tidig information och samrådsmöten. Åtgärder i Fortum Värmes distributionsanläggningar utförs av Fortum Värme och bekostas av byggherre enligt gällande avtal, viktigt att vi tecknar genomförandeavtal snarast möjligt. Fortum värme kan erbjuda fjärrvärme.

TeliaSonera Skanova Access AB

Skanova har markförlagda teleanläggningar på planområdet. Man önskar behålla teleanläggningar så långt som möjligt på befintliga platser, detta ska noteras i planhandlingarna. Karta över befintliga ledningar har bifogats. Om ändringar önskas tas kontakt med TSS och bekostas av byggherren.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

HSB Brf. Engelsmanen (inkluderar 93 individuella synpunkter) Bostadsrättsföreningen anser att den föreslagna planen inte fungerar med Blackebergs helhet och bör tänkas om. Den ursprungliga intentionen att integrera bebyggelsen i naturen genom att inte bygga högre än den omkringliggande skogssiluetten överges. Kommunen har inte tagit tillräcklig hänsyn till områdets karaktär och kulturhistoriska värden, genom frimärksplanering bidrar man till en splittrad stadsbild. Lamellhusets utformning och byggnadsstil avviker tydligt från befintlig och passar inte in. Punkthusens utformning innebär en olägenhet för föreningens medlemmar.

Tallarna och ekarna behövs och parkområdet är inte otryggt, utan ett uppskattat promenadstråk. Det är märkligt att ingen frågat de boende hur de upplever sin omgivning. Mer hänsyn till de boendes närmiljö när man förtätar bör tas. Senaste tidens byggande har varit störande pga. framförallt sprängningar vilka gett skador på hus samt påverkat människor och djurs hälsa negativt. Bostadsrättsföreningen ställer sig även frågande kring hur parkerings- och förskoleplatser skall lösas.

Föreningens lägenheter anses förlora värde pga. förlorade utblickar, ökad insyn och försämrat ljusinsläpp/skuggning. Planen bör komplementeras med fler solstudier om skuggpåverkan. De

nuvarande är otydliga och det saknas jämförelse med nuvarande förhållande. Man anser att situationen motsvarar Mariehäll, P 9683-12 som delvis upphävdes av Mark- och miljödomstolen.

Föreningen befarar att dess gård kommer att användas som genomfartsled och kan därmed tvingas avgränsa sin innergård. Illustrationerna är inte uppdaterade sedan förra planbeskrivningen och återger inte en korrekt bild av verkligheten, då fastigheterna Engelsmanen 6 och Bornholmaren 1 tillkommit längs samma gata. Området är betydligt mer tätbebyggt än vad som framgår.

Planen ogillas och man anser att kommunen inte bör anta förslaget.

B.och P. Z.

Som HSB Brf. Engelsmannen med tillägget:

Lägenheterna på Holbergsgatan 130-136 är utformade så att sovrum och vardagsrum vetter mot söder. Den nya bebyggelsen skulle dels blockera solljus, dels bidra till ökad insyn och privata rum blir således förvisade till toalett och kök för de boende eller genom att använda avskärmning.

E.P.

Anser att exploateringen kommer att medföra många negativa konsekvenser, som ökad trafik, minskade grönområden, minskat fastighetsvärde, ökad skuggning, påverkad insyn och utblick samt buller och störningar i samband med bygge. Personen anser även att träden bör bevaras, att planen påverkar ekologiska värden samt kräver att man genomför en grundlig damm- och bullerutredning.

W.S.

Menar att det har byggts tillräckligt Blackeberg, förtätningen måste spridas till andra delar av Bromma. Idag är trafiken, parkeringsplatser och vägarnas dåliga skick ett stort problem i området, inte minst på grund av byggtrafik och förtätningen Blackeberg är inte längre en människovänlig förort.

K. och L.T.

De boende menar att det finns andra stora ytor i Bromma som lämpar sig för förtätning. Den nya bebyggelsen är olustigt inklämd på en liten yta som hyser stora naturvärden. Den nya bebyggelsen hamnar allt för tätt inpå befintlig och passar inte in i gällande struktur.

S. D.

Den boende menar på att de senaste årens förtätning förorsakat störningar och buller samt skador och slitage på fastigheter och vägunderlag. Den planerade bebyggelsen har hamnat allt för nära befintlig bebyggelse och inskränker på gårdsytan, som har ett kulturhistoriskt värde och dessutom ansedd som viltstråk. Dessutom kommer de som redan bor här idag att få ökad skuggning och insyn samt sänkt fastighetsvärde. Rekreativa värden och närhet till natur är en av anledningarna till att människor bosätter sig i området, aspekter som förvanskas i dagsläget.

Idag är trafiken, parkeringsplatserna och vägarnas dåliga skick ett stort problem i området, inte minst på grund av byggtrafik och förtätningen. Den befintliga livsmedelsbutiken har idag en allt för liten butiksyta för att klara av det ökade invånarantalet och pga. avstånden behöver fler använda bil för att ta sig till affärer. Detta är inte förenligt med översiktsplanens mål om att skapa förutsättningar för ökad service och bättre kommunikationer. Ytterligare menar den boende att kommunikeringen inför samråd varit otillräcklig.

T.F och M.K.

De boende anser att man i planbeskrivningen inte tagit hänsyn till att de planerade punkthusen både är betydligt högre än lamellhusen i kv. Engelsmannen än befintliga punkthus relativt dess närmaste lamellhus samt även befinner sig närmare befintliga lamellhus i samma jämförelse. Dessutom är denna jämförelse dåligt illustrerad i planförslaget och bör kompletteras.

Redovisade volymstudier bör även beskriva hur den nya bebyggelsen upplevs från Engelsmannen 5 och andra vyer än från Björnsonsgatan. Detta bör kompletteras. Solstudien visar även att punkthusen kommer ge nästintill konstant skugga för lamellhusen på Engelsmannen 5, speciellt på eftermiddagen då balkongerna används som mest.

I detaljplanen saknas också en redogörelse för hur befintlig asfalterad gångväg ska anslutas till den nya sträckningen i parkmarken, vid ekdungen. Enligt planen kommer befintlig gångväg på fastigheten Engelsmannen 5 få ett abrupt slut om den inte kopplas ihop med föreslagen sträckning. Ytterligare innehöll samrådsbrevet en tvetydig datumangivelse för när eventuella synpunkter skulle skickas in till kommunen, vilket kunnat missuppfattas.

A. och V.G.

De boende menar att den planerade bebyggelsen hamnar allt för nära deras balkong och att den förstör den gröna utsikt som de idag har. Dessutom skymmer bebyggelsen det direkta solljuset i detta läge. Ytterligare kommer man utsättas för störningar och ökad insyn till följd av att de planerade husen vetter mot befintliga sov- och vardagsrum. Man bör se över andra delar av området att bebygga.

J.P.

Personen anser att Blackebergs karaktär, som "staden i skogen vid sjön", snart inte går att känna igen på grund av all förtätning. Idag är parkeringar överfyllda, nedskräpningen har ökat och köerna till affärer och förskola långa. I Blackeberg har folk trivts och vill fortsätta trivas, dessutom måste lite mark och marginaler sparas till kommande generationer.

Övriga, ej sakägare

H. O. (inkluderar 3 st synpunkter)

Anser att Blackeberg har fått sin beskärda del av förtätning och att man istället bör bygga i Södra Ängby. Det behövs grönområden i Blackeberg och de får inte byggas bort. Boende har också blivit av med parkeringsplatser tidigare och vill veta hur nya parkeringsplatser ska ordnas med fler boende.

G.M (inkluderar 2 synpunkter)

Personen anser att Björnsonsgatan byggs sönder och inte lämnar mycket grönytor kvar. Boende har fått stå ut med för mycket byggen under senare år som varit störande pga. sprängningsarbeten. Det måste finnas andra områden man kan förtäta i, som Ålsten. Den boende har aldrig upplevt parken som en otrygg plats och anser att man bygger bort de kulturhistoriska värdena i Blackeberg.

Den nya bebyggelsen hamnar alldeles för nära befintlig bebyggelse och boende som har balkonger och fönster mot det huset blir av med det högt uppskattade grönområdet. Dessutom leder detta till att en stor insyn. Man måste kunna flytta huset längre bort. Man föller hellre 100-åriga gamla furor än en liten ek, när de finns på andra platser i Blackeberg. Nivåskillnader bör man väl också klara av eftersom det har sprängts här innan.

Anonym

Menar att den gröna allmänningsmarken är en värdefull tillgång för de boende och menar att det bör byggas på tom mark vid Råcksta där det inte förstör.

P. L.

Menar att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena och tallarna. Förtätningen måste spridas till andra delar av Bromma. De senaste årens byggande har orsakat skador på fastigheter genom sprängarbeten och ny bebyggelse försämrar ljusinsläpp och insynsproblem. Ytterligare påpekas att parkeringssituationen idag är mycket ansträngd och kommer att bli svårare med fler boende.

I.K.

Vi har haft besvär med sprängningar i ca 10 år som gett sprickor i väggar och massor med byggtrafik. Huset och gården är k-märkt. Det nya huset kommer allt för nära befintligt hus eftersom balkongerna ligger mot gården. Gården är alldeles för liten för att dela med fler hus.

M. A.

Personen anser att man har byggt alldeles för mycket i detta område samt att man inte orkar med att bo invid en byggarbetsplats mer. Det finns andra delar som kan förtätas, inte bara runt Björnsonsgatan. Ytterligare påpekas att husen på Holbergsgatan 154-164 samt tallarna på Björnsonsgatan-sidan är k-märkta.

R. B.

Menar att det har byggts tillräckligt Blackeberg och det finns allt mindre grönområden kvar. Den boende påpekar att de ständiga nybyggen medför störningsmoment i form av buller, sprängningar och luftföroreningar. Dessutom är gatan smal och tål inte ständigt ökade trafikmängder.

M. W. (inkluderar 2 synpunkter)

Den boende anser att det förtätats tillräckligt i området kring Björnsonsgatan och menar på att detta förorsakat störningar och buller samt skador och slitage på fastigheter och vägunderlag. Den koncentrerade förtätningen har resulterat i de boende varit utsatta för detta under flera år.

Man inte skall bygga bort kulturvärden med bostäder samt påpekar att Stadsmuseet motsatt sig byggnation i området. Ytterligare påpekas att fler protester i Greken 1 kommer av att man valt att förlägga balkonger mot gården och inte gatan.

M.W., B.W., M.A., A.G, I.K., S.E.

De boende anser att det förtätats tillräckligt i området kring Björnsonsgatan och menar på att detta förorsakat störningar och buller samt skador och slitage på fastigheter och vägunderlag. På grund av bullernivåer längst med gatan har den nya bebyggelsen hamnat allt för nära befintlig bebyggelse och inskränker på gårdsytan, som har ett kulturhistoriskt värde och dessutom ansedd som viltstråk. Ytterligare menar man på att kommunikeringen inför samråd varit otillräcklig.

A.F.

Menar på att man byggt mycket i området på senare år, men saknar någon övergripande plan för hur man bör gå till väga. Det måste planeras och se till att skolor, service, idrottsanläggningar m.m. växer i takt med de nya bostäderna. För detta behövs ett helhetsgrepp.

Ytterligare påpekas att parkeringssituationen i Blackeberg är smått kaotisk. Det räcker inte med att man bygger det antal nya parkeringar som anses behövas för de nya bostäderna. Man måste även ersätta de gatuparkeringar som försvinner på grund av nya utfarter, stoppförbud vid sopbehållare och så vidare.

K. P.

Menar att det har förtätats tillräckligt i grönområden och skogspartier kring Blackeberg. Förtätningen måste spridas till andra delar av Bromma. Ytterligare påpekas att parkeringssituationen idag är mycket ansträngd och kommer att bli svårare med fler boende.

D. H.

Personen menar på att parkeringssituationen är mycket ansträngd idag, vilket bidrar till irritation, olovlig parkering samt begränsningar för näringsidkare, besökare och boende. Med fler invånare blir också situationen än mer ansträngd om man inte hanterar dessa parkeringsfrågor.

J.K.

Den boende anser att strategin för parkering inte är verklighetsförankrad och menar att bilpooler inte fungerar lika väl i ytterstaden som i innerstaden, då förutsättningarna är mycket annorlunda. Dessutom är trafiksituationen i Blackeberg redan mycket ansträngd idag, med smala vägar och en krympande mängd parkeringsplatser

Z. D.

Menar att de nya husen kommer att generera mer trafik och buller i en redan bullerutsatt miljö. Dessutom är parkeringssituationen i området mycket ansträngd och de planerade garaget kanske inte kan genomföras. Det hus som just nu byggs intill Greken 1 var planerat med garage, men detta blev omöjligt då det blev för komplicerat och dyrt att spränga och borra så djupt.

S.E.

Menar att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena och tallarna. Den boende påpekar att man fått nog av sprängningsarbeten och oljud i samband med nybyggnationer.

S.R.

Personen anser att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena. Ständig till- och ombyggnation förändrar området till det sämre och det är beklagligt att allt sker samtidigt. De som bor i området gör det för att de vill åt naturvärden och tystnaden men har istället fått ökad ljudnivå, otrygghet och mer insyn. Dessutom är trafiksituationen i Blackeberg redan mycket ansträngd och det är mycket ont om parkeringsplatser idag.

I. N.

Personen menar på att parkeringssituationen är mycket ansträngd idag och att man måste planera för fler p-platser. Med fler invånare blir också situationen än mer ansträngd om man inte hanterar dessa frågor. De garageplatser som planeras i husen räcker inte på långa vägar.

B. W.

Den boende menar på att de senaste årens förtätning förorsakat störningar och buller, som påverkat människor och djur i området. Att det behövs bostäder i Storstockholm är förståeligt, men hur mycket förtätning måste ske i detta område? Den livskvalitet som

funnits i stadsdelen Blackeberg håller på att försvinna. Vidare menar den boende att både parkering och kollektivtrafik idag är hårt ansträngda och kommer att bli svårare med fler invånare.

F. L.

Personen anser att det är en bra idé att bygga fler bostäder i Blackeberg, då området är trivsamt och fler borde få den möjligheten att bo där. Det är viktigt att husen placeras varsamt in i befintlig skog- och parkmark samt att de grönområden som blir kvar i detaljplanen får vara tillgängliga för allmänheten så att det "öppna, gröna området" kan finnas kvar. Ytterligare bör man se till att planera för att det ökade befolkningsunderlaget medger fler skolbarn. Kanske går det att ha förskoleverksamhet i bottenplan på husen, som så många andra hus har i Blackeberg.

A. R.

Personen menar på att parkeringssituationen är mycket ansträngd idag och att man måste planera för fler p-platser, parkeringstal 0,4 för den nya bebyggelsen är inte tillräckligt. Man måste se över parkeringssituationen i området. Då Björnsonsgatan är en viktig allmän gata för parkering, är helt orimligt att dels ta i anspråk idag existerande p-platser och sedan hänvisa de nyinflyttade i kvarteret Greken utan p-plats att leta plats på andra gator i Blackeberg.

N. B.

Personen anser att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena. Dessutom påpekas att trafiksituationen i Blackeberg är mycket ansträngd och medför hälsoproblem genom avgaser och buller samt olycksrisk. Ytterligare är det mycket ont om parkeringsplatser idag.

M. R.

Anser att ytterligare exploatering förstör närområdet, grönområden byggs bort och snart återstår endast betongytor. Den nya bebyggelsen gör att befintlig utestängs från gatan. Dessutom finns det ont om parkeringsplatser i området samt att nybyggen medför ytterligare buller och eventuella skador på fastigheter.

A. S.

Den boende anser att det förtätats tillräckligt i Blackeberg och menar att ytterligare förtätning har en stark negativ påverkan på områdets kvaliteter. Området och husen har ett högt kulturhistoriskt värde, man hänvisar till Stadsmuseets utlåtande i startpromemorian

för projektet om att *"det är svårt att bebygga mellanrummen eftersom det ger stora konsekvenser på stadsbilden som helhet"*. Samtidigt skrivs det i planbeskrivningen att det kulturhistoriska värdet och stadsbilden *"bedöms behållas relativt stabil"*.

Den boende menar ytterligare att kvarterets invånare uppskattar den lugna sidan med skog och vegetation mot Björnsonsgatan. Om lamellhuset byggs skulle det innebära mycket mindre grön vegetation och mer folk som rör sig på gården, vilket leder till störningar och mer insyn.

G. B.

Menar att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste ta det lugnt, Blackebergs karaktär riskerar annars att gå förlorad. Idag är parkeringar överfyllda, nedskräpningen har ökat och köerna till affärer och förskola långa. I Blackeberg har folk trivts och vill fortsätta trivas, dessutom måste lite mark och marginaler sparas till kommande generationer.

K. I.

Anser att det måste tillkomma fler parkeringsmöjligheter innan man kan bygga fler hus. Parkeringsstalet inom planen är för litet och förtätningar i andra närliggande delar gör att parkeringsbehovet och konkurrensen om de platser som finns växer ytterligare. Man bör utreda möjligheter att lokalisera större boendeparkeringar samt möjliggöra fler parkeringar längst gator.

Området beskrivs i planbeskrivningen som att det har ett stort lokalt naturvärde. Eventuell bebyggelse skulle innebära att denna miljö förstörs, att flertalet tallar skulle fällas och delar av berget sprängas. Den boende anser att det måste finnas bättre platser att bygga på. Ytterligare anser den boende att uppfattningen om att parkstråket skulle upplevas som otryggt är felaktigt.

T. H.

Personen tycker att det byggs för mycket i området. Man förlorar grönområden som är viktiga för att behålla Blackebergs utseende, känsla och charm.

J.D.

Personen anser att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena. Ständig till- och ombyggnation förändrar området till det sämre, bidrar till en ohållbar befolkningsexplosion och personen menar att det inte

längre går att tala om någon trivselfaktor. Blackeberg är särskilt attraktiv för sin grönska och angränsande till Grimsta naturreservat. Men naturområdena i närområdet mår inte bra och utsätts för exploatering, luftföroreningar och försvinnande av djurhabitat.

A. S.

Anser att förtätningen är för koncentrerad till Blackeberg och att området bör få utvecklas i en rimlig takt. Blackeberg har många goda kvaliteter, men som riskerar att gå förlorade vid denna intensiva förtätning. Lite mark och marginaler måste sparas till kommande generationer. Dessutom framhålls överfulla parkeringar som ett stort problem.

N. M.

Personen anser att området byggs sönder och inte lämnar mycket grönytor kvar. Boende har fått stå ut med för mycket byggen under senare år som bidragit till störningar och en förvanskning av områdets karaktär. Blackeberg är heller inte dimensionerat för den stora befolkningsökningen som skett och det finns idag för få parkeringsplatser i förhållande till bilägare i området.

C. W.

Den boende är positiv till planerad förtätning och välkomnar att området planeras byggas ut.

L. G.

Personen anser att man bör bygga i andra delar av landet samt att förtätning för med sig anonymitet, otrivsel och kriminalitet.

G. G.

Den boende anser att det har förtätats tillräckligt i området och att man måste bevara de befintliga grönområdena. Den mark som tas i anspråk har tidigare lovats förbli orört. Det påpekas att förtätningen i Blackeberg medför hälsoproblem och otrivsel, samt att det redan idag är mycket ont om parkeringsplatser.

Protestlistor, Holbergsgatan 154-164 (skrivelse med 35 namnunderskrifter)

Undertecknade instämmer i att man inte bör bygga de nya husen, då de hamnar för nära befintlig bebyggelse och minskar de boendes gårdsyta samt att gården idag är k-märkt. Ytterligare poängterar man att man i mer än åtta år utsatts för buller och sprängningar från nybyggnation i närområdet.

P.M. (skrivelse med 26 namnunderskrifter)

Anser att det bör genomföras en områdesanalys för att utreda konsekvenserna som den nya bebyggelsen har haft på omgivningen. Trots att grönområden i Blackeberg och Södra Ängby påstås ha samma värde, verkar de på Blackebergssidan inte värderas på samma sätt. 10 nya hus har byggts och med de planlagda skulle detta växa till 13 på kort tid. Detta har påverkat trafikmängden och bidragit till en ohållbar trafik- och parkeringssituation.

Idag tillför man fler invånare, men inte parkeringsplatser, samt exploaterar även befintliga parkeringsytor. Man bör genomföra en ny flödesmätning av trafik samt en miljöutredning kring konsekvenserna kring den hårt förtätade sträckan av Björnsonsvägen. Ytterligare förloras en social träffpunkt i området när gröna kiosken rivs.

E. E.

Anser att en förtätning av bebyggelsen måste ske med hänsyn gentemot de som bor och verkar där. Lokalytan som personen brukar i området valdes med tanke på väderstrecken, som medför ett bra ljusinsläpp, på grönskan runtomkring samt avsaknaden av insyn. Den nya bebyggelsen skulle medföra skuggning, insyn samt ett minskat grönområde. Personen menar på att människor behöver grönska och solljus för att må bra. Trängsel skapar stress och stress vilket leder till sjukdom.

Karin Norlander
planchef

Tua Sandberg
stadsplanerare